

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

23. januar 2016

UKA 2016/100

Inatsisartut suleriaasianni § 33 naapertorlugu aaliangigassatut siunnersuut imaattoq matu-muuna saqqummiuppara:

Namminersorlutik Oqartussat iluanni aammalu suliffeqarfiit Namminersorlutik Oqartussat pigisaasa iluanni atorfilittat qullersaasa tullersortaasalu 60 – 70 %-ii piginnaasaqarnikkut tulluartut marlunnik oqaaseqartuunissaat anguniarlugu ukiut qulit ingerlaneranni sulisussarsiussinermut tunngaveqartitsisussamik atorfinitsitsisarnermut aalajangersimasumik anguniagaqarnissamut periusissior-nissamut, ilinniartitaanermullu ilinniaqqinnermullu periusissiamik UPA 2017 sioqqullugu Naalakkersuisut saqqummiussaqaqqullugit pequneqarnissaannik Inatsisartut aaliangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaqaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit)

Tunngavilersuut:

Tupinnangitsumik 1953-imi "qallunaanngortitaanitta" kingorna allaffissornikkut atorfilittaasut pisortaasullu tamarmik tamangajammilluunniit danskisuinnaq oqaaseqartuusimapput, naak sullinneqartut amerlanerpaartaat, tamangajalluinnarmilluunniit kalaallisuinnaq oqaaseqartuugaluartut.

Ukiorpasuar-ni oqaatsitta, kinaassutsitta kulturittalu tammaannannginnissaat pillugu ilungersoreersimalluta sorsoreersimallutalu 1979-mi namminersorerulerneq eqqupparput. Nunarput nammineq aqussinnaalerumallugu immitsinnullu akisussaaffigilerumalluta. Oqaatsivut kinaassuserput kulturerpullu pingaartillugit illersorumallutigillu.

Ukiorpasuit ingerlaqqipput; annerusumillu susoqanngilaq, allaffissorerup tungaasigut allanngortoqarsimanngilaq, naluneqanngitsutut allaffissornikkut oqaatsit pingaarnertut ator-neqartut suli tassaammata danskit oqaasii.

Namminersorerulersimanitsinniit ukiut 30-it qaanngiutillartullu, 2009-mi namminersorneq eqqupparput tassungalu ilutigalu, nuannaarutigingaakkatsinnik tulluusimaarutigingaak-katsinnillu pisoqarpoq, tassa oqaatsivut – kalaallisut oqaatsivut kiisami nunatsinni pingaarnertut inissinneqarput. Namminersornermut inatsimmi kapitel 7-mi § 20-mi ima allassimasoqalermat:

"Kalaallit oqaasii tassaapput Kalaallit Nunaanni pisortatigoortumik oqaatsit".

Soorlu tassa sallu; tassa kisianni ilumoorpoq, kina isumaliorpa nunasiaataanikuusimalluta oqaatsittalu atorsinnaangitsutut naqissuserneqarnikuugaluartut, aammik kuisinertaqanngik-kaluartumik taama angitigisumik angusaqarsinnaagatta, tassalu nunatsinni oqaatsit pingaarnertut pisortatigoortumillu ator-neqartussatut toqqarneqartut tassaalermata uagut nammineq oqaatsivut; tassalu kalaallisut oqaatsivut. Kisianni.....

Kalaallisut oqaatsitta nunatsinni pingaarnertut eqqunneqarneraniilli ukiut arfinillit ingerlare-ersimagaluartut, taamaattoq ullumikkut pissutsit piviusut qiviassagaanni, allannguummik ataasinnguarmilluunniit malunnaatilimmik takusaqarsinnaanngilagut, allaat oqartoqarsinna-agunarluni 1979-mili pissutsit atuuttut, ullumikkut atuuttut suli oqaatigineqarsinnaallutik.

Ajornerulersimanngikkunilluunniit? Allaffissornikkummi ingerlatsinerput qiviassagaanni kikkut tassani qullersatut inissisimappat? Kikkut aqutsisuuppat? Kikkut akisussaasuuppat?

Allaffissornikkut ingerlatsinerput nunasiaateqarnerup nalaanisulli suli ingerlasutut oqaatigineqarsinnaavoq. Tassami § 37 aqutigalugu December 2015-mi apeqquteqaatigisama akissutaani takuneqarsinnaavoq pisortat pisortallu tullersortaataat qallunaatuinnaq oqaluttut, nunaqavissuninngaaniit qanoq amerlanerungaartiginerat.

Tamanna uggornarpoq ajuusaarnarlunilu. Kapitel 7 § 20 asuli nuannariinnarlugu ilanngussimasanngikkutsigu asulilu § taanna assiliatissaannartut ikkussimassanngikkutsigu taava isumaqarpunga piffissanngortoq iliuuseqarnissatsinnut.

Allanik isumalluutissaqanngilavut, kikkut allat suliarissammasuk?

Allat suliarunnangilaat uagununa nammineq tamanna suliasarput. Suliaralugumi taava aallartinniarta!

Ullutsinnili globaliseringip nalaani, tassa nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilligaluttuinnarnerisa nalaanni, nunattalu nunatta avataanut attaveqaleraluttuinnarnerani niueqateqaleraluttuinnar-neranilu kalaallisuinnaq, qallunaatuinnarluunniit oqaaseqartuunissaq naleqqukkunnaariartuler-simavoq. Taamaattumik atorfilittatta siuuttuisa amerlanerpaartaasa kalaallisut qallunaatut, tuluttullu piginnaasaqartuunissaat anguniassallugu piunasaqaatigissallugu aallartittariaqarpu-gut.

Nalunngilara siunertaq anguniagassarlu ullormiit ullormut imaaliallaannaq angunineqarsinnaanngisoq. Misilittakkattami tamanna aamma takutereermassuk.

Ilaatigut uagut kalaallit amerlavannginnerput aammalu ilinniarluarsimasut nunaqavissut ikippal-laarnerat pissutigalugu. Minnerunngitsumillu nunatta avataani suliffissanik pilerinartorpassuarnik unammillertigisinnaasarpassuarnik ulikkaartoq nalunnginnatsigu.

Pinngitsaalineq, tiguinnakkanilluunniit atorfinitsitsisoqartarnissaa siunertaanngilluinnarpoq. Ukiunilu kingullerni misilittakkat kukkussutaasartullu ilinniarfigisimassagigut qularinngilara.

Qularinngilluinnarparali pilersaarusiortuarnitsigut, suliffeqarfiutigut, Iisimatusarfik, Iisimatusarfimmi ilinniartut, nunattalu avataani iliagaqartut peqatigiiffi suleqatigalugit atorfinitsitsisarnemut periusissiap pitsaasup anguniagaqarluartullu pilersinneratigut, siunertaq arriitsumik qajannaatsumillu angujartuaarneqarsinnaasoq; tassalu pisortat pisortallu tullersortaasa ikinnerpaamik 60-70%-iisa missaasa kalaallisut qallunaatut tuluttullu oqalussinna-asariaqarnerannik anguniagaqarnitta piviusunngortinneqarnissaa.

Naggataatigut kingunerisinnaavaa sulisut taarseraappallaarunnaarlutik aalaakkaanerulernerat, ilisimasat misilittakkallu nunatsinni katersorneqarlutillu pigiinnarneqarsinnaalernissaat. Ullummikkummi atorfilittagut taarseraappallaarput, taarseraappallaarnerujussuarlu aningaasarpassuarnik naleqaannarani aamma ilisimasat misilittakkallu annaaneqarsinnaanerani kinguneqarsinnaasarluni.

Piffissaq iluatsillugu Royal Arctic Line nersuulaarusuppara maligassiuilluarluartuunera aammalu ullutsinnut naleqquttumik atorfinitsitsisarnikkut periusissiamik pitsaasumik pilersitsisimanagera pillugu.

Sukkut tamatigut immitsinnut pilersornerusariaqalerpugut, siuarsagaanerup kalunneri kitto-rarlugit sukkut tamatigut immitsinnut aqunnerusariaqalerpugut, akisussaaffimillu annerusumik tigusisariaqalerpugut. Nunarput pillugu. Siunissaq pillugu. Nunattalu inui pillugit.

Qujanaq, Neriuppunga siunnersuutiga ilassilluarneqarumaartoq.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat.

Naalakkersuisut § 37 naapertorlugu akissuteqaatiminni nr. 2016 – 207 nalilerneqarpoq ilinniartitaanikkut tamakkiisumik sulineq ingerlanneqaannassasoq. Taamaattumik pisortanut pikkorissaanernut aningaasatigut nalilerneqarsinnaangilaq.

Namminersorluni inuussutissarsiuteqarnermut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat.

Namminersorluni inuussutissarsiortunut aningaasaqarnikkut kinguneqassanngilaq. Allaffissornikkut kingunerisinnaaneranik soqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat.

Soqanngilaq